RNI No. : DELSAN/2011/38660 ISSN 2321-4937

॥ ओ३म् ॥

राजा राष्ट्रकृतं भुंक्ते राज्ञः
पापं पुरोहितः।
भर्ता च स्त्रीकृतं पापं
शिष्यपापं गुरुस्तथा॥

(चाणक्य-नीति)

सत्यनिष्ठा जयेल्लेखनी निर्भया

संस्कृत-संवादः

पाक्षिकं समाचारपत्रम्

संपादकीयकार्यालयः ए-२/३२, वजीराबाद मार्गः, भजनपुरा, देहली-११००५३, दूरभाषः ९३११०८६७५१
ई-मेलः sanskritsamvad@gmail.com वेबसाइटः www.sanskritsamvad.com मूल्यम्-रू. ५/-

॥ ओ३म् ॥

लुब्धमर्थेन गृह्णीयात्
स्तब्धमञ्जलिकर्मणा।
मूर्खं छन्दोऽनुवृत्तेन
यथार्थत्वेन पण्डितम्॥

(चाणक्य-नीति)

卐 वर्षम्-६ 卐 अंकः-२० (१४०) 卐 १६ अप्रैलमासः २०१७तः ३० अप्रैलमासः २०१७ पर्यन्तम् 卐 विक्रमसंवत्-२०७४ 卐 सृष्टिसंवत्-१,९६,०८,५३,११५ 卐 पृष्ठम्-८

धर्मनिरपेक्षता तुष्टिकरणास्याधारे भारतीयसंस्कृत्यापमानं नैव भविष्यति-योगी आदित्यनाथ

नवदेहली। उत्तरप्रदेशस्य मुख्यमंत्री श्री योगत्यादित्यनाथस्य कथनमस्ति यताधुना यावत् येऽपि भारतीयसंस्कृत्याः परम्परायाः चापमानं कृतवन्तः अस्माकं सर्वकारेणागमनेन ते सर्वे भयभीताः वस्त्रकारणैरपि केचन् भ्रमिताः सन्ति किन्तु समयानुसारेण तेषां शकानां समाधानस्वयमेव भविष्यति। उत्तरप्रदेशस्य मांसविक्रेतृष्ववैध वधशालावरोधयितुं साक्षात्कारैके प्रश्नेपृष्टेसति योगीः स्पष्टमकरोत्

सन्ति। योगीमहाभागाः अकथयन् यत् एतादृशाः जना न देश हिताय। अतः सर्वकारैषा तान् दुष्टान् दण्डयिष्यति। मम केसरवर्णस्य यत् सर्वकारैषा 2015 वर्षस्य ग्रीन ट्रिब्यूनक (एन.जी.टी)

शेषभागःद्वितीयपुटे

'वेदोक्तं सूर्यस्य वैशिष्ट्यम्' विषये बृहत्तर-वैदिक-अध्ययन-परिषदा परिसम्वादः समायोजितः

डा. रणजित बेहेरा

'बृहत्तर-वैदिक-अध्ययन-परिषद्'(WAVES) इत्याख्यया संस्थया 'वेदोक्तं सूर्यस्य वैशिष्ट्यम्' इति विषयमाधृत्य एकदिवसीयः

परिसम्वादः 8.4.2017 दिनांके नवदेहलीस्थ-रामकृष्णपुरम्-आर्यसमाजस्य सभागारे समायोजितः। डा. रणजितबेहेराद्वारा समाचरिताभ्यां वैदिक-लौकिकमंगलाचरणाभ्यां परिसम्वादोऽसौ समारब्धः रामकृष्णपुरम्-आर्यसमाजस्य सचिवः डा. सूर्यपालसिंहः आध्यक्ष्यपदं निर्व्यूढवान्। परिसम्वादसभायाः मुख्यवक्त्र्यवर्तत बृहत्तर-वैदिक-अध्ययन-परिषदः (वेव्ज) महासचिवा तथा राष्ट्रपतिसम्मानेन विभूषिता प्रो. शशितिवारी। कार्यक्रमस्यास्य संचालिका वेव्ज-संस्थायाः संयुक्तसचिवा डा. अपर्णाधीरमहोदया समेषां स्वागतं व्यदधात्। सम्वादेऽस्मिन् प्रो. भूदेवशर्मा, डा. रणजितबेहेरा, डा. गणेशदत्तशर्मा, डा. आशापाण्डेय, डा. विजयशंकरद्विवेदी, डा. वेदवतीवैदिक, श्री एच एल. कोहलीप्रभृतयो वक्तारोऽवर्तन्त।

मुख्यवक्त्र्यां प्रो. तिवारीमहोदयया स्वकीयभाषणे समुचितं प्रतिपदितं यत् सकलं ब्रह्माण्डमनन्तं वैज्ञानिकसिद्धान्तमाधृत्य विरचितम्। ब्रह्माण्डविषये वैदिक-ऋषीणां सुमहती दृष्टिर्वर्तते। यास्काचार्येण निरुक्तस्य ससमाध्यायस्य द्वितीयपादे तिसर्णां देवतानां चर्चा विहिता, तद्यथा - तिस्र एव देवता इति नैरुक्ताः। अग्निः पृथिवीस्थानः वायुर्वेन्द्रो वान्तरिक्षस्थानः। सूर्यो द्युस्थानः। विविधकार्यानुसारमासां तिसर्णां देवतानां बहूनि नामधेयानि भवन्ति। तिस्रः देवता इमाः ऊर्जसः विविधरूपाणि वर्तन्ते, तद्यथा - पृथिव्यामग्निः, अन्तरिक्षे वायुः द्युलोके सूर्यश्च। अन्या ऊर्जांसि आस्वेव वरिवर्तन्ते। सृष्टेः संरचनायाः प्राक् सूर्यस्यापि महत्त्वं

शेषभागःअष्टमपुटे

द्वितीयान्ताष्ट्रियायुर्वेद कांग्रेस सम्मेलनस्यायोजनम्

नोएडा। प्रधानमंत्री नरेन्द्र मोदी महाभागानां प्रयासेन लंडन (अमेरिका) स्थाने एकान्तराष्ट्रियायुर्वेदकांग्रेस सम्मेलनस्यायोजनभवत्। सम्मेलन माध्यमेनायुर्वेदस्याद्भुतपरिणामैः गुणैः च विश्वमवगतं कृतम्। आयोजनमिदं सम्मेलनेऽस्मिन् प्रसिद्धायुर्वेद वैद्य पद्मभूषण देवेन्द्र त्रिगुणाः प्रोफेसर अच्युत त्रिपाठ्यान्यामुर्वेदस्य च वैद्याः भारतस्य प्रतिनिधित्वमकुर्वन्। सम्मेलने मुख्यतः मानसिक स्वास्थ्यम् मांसपेशी इत्याक्षम व्याधयः जनेटिक्स एपिजनेटिक्स, चर्मस्वास्थ्य महिला स्वास्थ्य पाचनतन्त्रादश्च विषयेषु व्याख्यानं शोधपत्रं च प्रस्तुतम्। व्याधिभिः अनयाभिः रोगोपाचाराणां च व्याख्यानं च प्रस्तुतं इग्लैण्ड देशस्य विभिन्नेषु प्रान्तेषु वैद्य देवेन्द्र त्रिगुणा प्रो. अच्युत त्रिपाठी आंनन्दश्रीवास्तवान्य विशेषज्ञाः च विभिन्नानां व्याधिनामायुर्वेदं समाधानमिति विषयोऽपरि सप्ताहैकं यावत् व्याख्यानं प्रदास्यन्ति। आयुर्वेदविषयेण सहैव एते विद्वांस भारतीय संस्कृत्याः वेदानां च प्रचारं-प्रसारमपि करिष्यन्ति।

प्रधानमंत्री मोदी महाभागां मन्तव्यानुसारेण एते विद्वांसः भारतीयायुर्वेदस्य ज्ञानोत्पादनं च विश्वपटले स्थापिष्यन्ति। सम्मेलनस्यायोजनं ब्रिटेनस्थितमहर्षिफाण्डेशनेन कृतम्।

धर्माधारितारक्षणेन सामाजिकाशान्तिः-वैंकेया नायडू

हैदराबाद। केन्द्रयसूचनाप्रसारण मन्त्री श्री वैंकेया नायडूः अकथयत् यत् धर्मस्याधारे-आरक्षणमानेतुं देशे सामाजिकाशांति भविष्यति। अंबेडकरजयन्त्यावसरे भाजपायाः संगोष्ठ्यामवदन् तेलंगानाराज्यसर्वकारेण केचित् विशेषवर्गेभ्यः आरक्षाणकरणस्यप्रावधानमवसंवैधानिकमस्ति।

नायडूः अकथयत् यत् संविधान रचयिता बी.आर.अम्बेडकरः अपि धर्माधारितारक्षणव्यवस्थायाः विरोधमकुर्वन्। एतादृशायाक्षणाय जनेषु सम्प्रदाया-धारित विभाजनं भविष्यति। इतोऽपि एकं पाकिस्तानस्य निर्माणं भवितुं शक्यते। केन्द्रिय मंत्री स्पष्टमकरोत् यत् भारतीयजनतापार्टी मुस्लिम जनानां विरुद्धं नास्ति। उल्लेखनीयोऽयं यत् तैलगानाराज्यस्य मुख्यमंत्री के.चन्द्रशेखर रावः अकथयत् यत् अस्माकं सर्वकारः मुस्लिम जनान् अनूसूचितवंचित-वर्गवतारक्षणं दास्यति।

ओ३म्

भारत में फैले सम्प्रदायों की निष्पक्ष व तार्किक समीक्षा के लिए उत्तम कागज, मनमोहक जिल्द एवं सुन्दर आकर्षक मुद्रण (द्वितीय संस्करण से मिलान कर शुद्ध प्रामाणिक संस्करण)

सत्य के प्रचारार्थ

सत्यार्थ प्रकाश

सत्य के प्रचारार्थ

• प्रचार संस्करण (अजिल्द) 23×36-16	मुद्रित मूल्य 50 रु.	प्रचारार्थ 30 रु.	प्रचारार्थ मूल्य पर कोई कमीशन नहीं
• विशेष संस्करण (सजिल्द) 23×36-16	मुद्रित मूल्य 80 रु.	प्रचारार्थ 50 रु.	
• स्थूलाक्षर सजिल्द 20×30-8	मुद्रित मूल्य 150 रु.		प्रत्येक प्रति पर 20% कमीशन

10 या 10 से अधिक प्रतियाँ लेने पर विशेष अतिरिक्त कमीशन

कृपया, एक बार सेवा का अवसर अवश्य दें और महर्षि दयानन्द की अनुपम कृति सत्यार्थ प्रकाश के प्रचार प्रसार में सहभागी बनें

आर्ष साहित्य प्रचार ट्रस्ट
427, मन्दिर वाली गली, नया बांस, दिल्ली-6
Ph. :011-43781191, 09650622778
E-mail : aspt.india@gmail.com

हैदराबाद्-नगरे द्वि-दिवसीय-संस्कृत-कार्यशाला सुसम्पन्ना

भाग्यनगरम्> पुदुच्चेरीस्थस्य श्री-अरविन्द-भारतीयसंस्कृति-संस्थानस्य पक्षतः द्वि-दिवसीय-संस्कृत-कार्यशाला (स्तरः - इत्यस्य) प्रसिद्धेन भाषावैज्ञानिकेन डॉ. वाई.एन राव-महोदयेन 2017-वर्षस्य एप्रिल्-मासस्य पञ्चदश-षोडश-दिनाङ्कयोः 'श्री-अरविन्द-सोसाइटी' इति संस्थायाः हैदराबाद्शाखायाः 'श्री-अरविन्द-भवन'-परिसरे मुशीराबाद्-समीपे (तेलङ्गणाराज्ये, भारते) सुसम्पन्ना।

कार्यशालायां हैदराबाद्-सिकन्दराबाद्-नगरद्वयात् षोडश-प्रतिभागिनः (पुरुषाः महिलाश्च) भागं गृहीतवन्तः।

एतस्याः कार्यशालायाः दिनद्वयस्य पाठ्यक्रमे 'देवनागरी लिपिः' इति विषयसम्बन्धी उच्चारणसहितः सिद्धान्तः अभ्यासः च इत्यादीनि वैज्ञानिकदृष्टिकोण-द्वारा पाठितानि। केषाञ्चन चितानां श्लोकानां मन्त्राणां भक्तिपद्यानां शिशुगीतानां सामान्यगीतानां च गायनं सम्भाषणसंस्कृतम् अपि संस्कृतेन विशेषरूपेण पाठितम्। 'शिक्षक-कौमारौ कुमारी वी. आश्रिता, कुमारः वी. श्रीकरः च सम्भाषणसंस्कृतस्य वर्गानां सञ्चालनं कृतवन्तौ' इति एतस्याः कार्यशालायाः विशेषता।

कार्यशाला एप्रिल-मासस्य पञ्चदश-दिनाङ्के प्रातःकाले दशवादने 'श्री-अरविन्द-सोसाइटी' इति संस्थायाः हैदराबाद्शाखायाः सचिवेन श्रीमता श्रीनिवासेन उद्घाटिता। श्रीमान् श्रीनिवासः प्रतिभागिनां स्वागतं कृतवान्। तत्परं 'श्री-अरविन्द-सोसाइटी' इति संस्थायाः हैदराबाद्शाखायाः विविधानां क्रियाकलापानां विवरणमपि च दत्तवान्।

एतस्याः कार्यशालायाः समारोप-समारोहः एप्रिल-मासस्य षोडश-दिनाङ्के सायङ्काले पञ्चवादनतः सम्पन्नः। एतस्यावसरे हैदराबाद्-नगरस्थः प्रसिद्धसंस्कृतपण्डितः श्रीमान् ओगेटि कृपालुः समारोहस्य अध्यक्षासनं गृहीतवान्। हैदराबाद्-नगरस्थः हैदराबाद्-विश्वविद्यालयस्य संस्कृत-अध्ययन-विभागस्य प्रोफेस 'डॉ. जे.एस.आर्ट आञ्जनेय प्रसाद् मुख्य-अतिथिः अभवत्। द्वौ महानुभावौ संस्कृतभाषाध्ययनस्यावश्यकतां उक्तवन्तौ। तत्परं तौ प्रमाण-पत्र-वितरणम् अकुरुताम्। तत्पूर्वं प्रतिभागिनः कार्यशालावसरे प्राप्तान् तेषां स्वानुभवान् प्रकटितवन्तः, सन्तृप्तिं सन्तोषञ्च सूचितवन्तः।

इयं संस्कृत-कार्यशाला '?' इति मन्त्रोच्चारणेन समाप्ता अभवत्। अन्ते निमेषं यावत् मौनमपि अनुष्ठितम्।

प्रथमपुटस्य शेषभागः

'वेदोक्तं सूर्यस्य वैशिष्ट्यम्' विषये......

नासीदिति स्वीकर्तुं शक्यते।

पुनश्च सूर्यस्य वैशिष्ट्यप्रतिपादयित्र्या तया उक्तं यत् ऋग्वेदसंहितादृशा प्रमुखाः पञ्च सौरदेवताः- सूर्यः, सविता, पूषा, मित्रः विष्णुश्च। विविधैः सूक्तैः मन्त्रैः वा इमाः देवताः स्तुताः। गौणरूपेणापि सौरदेवताः स्तुताः, तद्यथा - भगः, अर्यमन्, विवस्वत्, आदित्यादयः। वैदिकमन्त्रेषु स्तुतं यत् नैकाधिकरोगाणां विनाशको वर्तते सूर्योऽसौ। ऋग्वेदेऽपि हृद्रोगस्य पाण्डुरोगस्य च निवारणाय सूर्यः स्तुतः स्वास्थ्य-समृद्धि-सुखादिप्राप्त्यै वेदोक्तमन्त्रैः सौरदेवताः विष्टुताः। अतोऽस्मात् परिज्ञायते यत् वैदिकदेवता-सूर्यः प्रमुख एव। वैदिकवाङ्मयेतरसाहित्येऽपि सूर्यस्य स्तुतिः संदृश्यते। रामायणे मर्यादापुरुषोत्तमेन आदित्यहृदस्तोत्रेण तथा च महाभारते धर्मराजेन युधिष्ठिरेण अष्टोत्तरशतनामस्तोत्रेण सूर्यः सम्यगर्चितः। स्तुतिपरम्परेयमपि पुराणेष्व परिलक्ष्यत एव।

मुख्यवक्त्र्याः वक्तव्यानन्तरमपरे वक्तारः स्वमतान्युपस्थापयन्। प्रो. भूदेवशर्मा स्वकीयवक्तव्ये सौरोर्जसां वैशिष्ट्यं तस्य सर्वोच्चशक्तेश्च सम्बन्धः इत्यस्मिन्विषये समभाषत। पुनरपि तेन निगदितं यत् वैज्ञानिकसिद्धान्तानुमित्या मानवशरीराभ्यन्तरे विद्यमाना इमाः शक्तयोऽद्भुता एव।

तदनु डा. वेदवतीवैदिकमहोदया उपनिषद्भ्यः नैकैरुदाहरणैः सूर्यस्य महत्त्वं प्रतिपादितम्। डा. गणेशदत्तशर्मणा भणितं यत् वैदिक-ऋषिभिः सूर्यस्य स्तुतिः बहुधा कृता वर्तते। ब्रह्मण्डीयगतिविधीनां समयस्य च नियामको वर्तते सूर्योऽसौ।

डा. रणजितबेहेरा यास्काचार्यदृशा द्वादशादित्यानां स्वरूपं प्रत्यपादयत्। निरुक्तस्य द्वादशाध्याये यानि नामानि परिगणितानि तानीमानि सन्ति - सविता, भगः, सूर्यः, पूषा, विष्णुः, विश्वानरः, वरुणः, केशी, केशिनः, वृषाकपिः, यमः अज एकपात् च।एतेषां सर्वेषां कालविषयेऽपि चर्चा कृता।

तदनु श्रीयुतेन एच.एल.कोहलीमहोदयः ऐतिहासिकदृष्ट्या सूर्यस्य वैशिष्ट्यं कवितामाध्यमेन प्रास्तौत्। पुनरपि तेन सूर्यवंशिराजानामुल्लेखो विहितः स्वकीयायां कवितायाम्। डा. विजयशंकरद्विवेदिना कालं तथा च आदित्यस्य विविधरूपमुररीकृत्य स्वकीयं मतमुपस्थापितम्। डा. आशालतापाण्डेयमहोदयया स्वानुभवेन साकं नेत्ररोगनिवारणार्थं सूर्यस्योपयोगिता चर्चिता।

स्ववसरेऽस्मिन् डा. मालाचन्द्रन्द्वारा लिखितस्य 'नैमिषारण्यचिन्तनम्' इत्याख्यस्य पुस्तकस्य विमोचनं प्रो. भूदेवशर्मणा कृतम्। परिसंवादसभायाः अन्ते अध्यक्षीयवक्तव्येनोद्बोधयता श्रीयुतेन सूर्यपालसिंहेन प्रमुखतया प्रो. शशितिवारीमहोदयायाः वक्तव्यं तथा चान्येषां वक्तव्यमपि नितरां प्रशंसितम्। परिसंवादेऽस्मिन् प्रो. लक्ष्मनप्रसादः, डा. चान्दभारद्वाजः, डा. सरोजचावला, डा. सतीशंकरः, डा. सरोजगुलाटी, श्री वाई के वाध्वा, श्री तिलकअरोडा, श्री विद्यासागरवर्मा, डा. कान्ताराणी भाटिया, श्री ईशनारंगः, डा. सुषमा चौधरी, डा. विरमा कुमारी, सुश्री प्रीतिवर्मा, श्री प्रेमदेवली, सुश्री सुरुचिशर्मा, सुश्री पूजा-प्रभृतयो विद्वांसो विदुष्यश्च भागमवहन्।

अन्ते धन्यवादज्ञापनेन शान्तिपाठेन च परिसंवादसभेयं समाप्तिमधिगता।

अस्माकं प्रेरणास्रोतः- स्व.पं० रामकिशोरशर्मा,
परामर्शकाः-डॉ.रमाकान्तशुक्लः, डॉ.रवीन्द्रनागरः, डॉ.धर्मेन्द्रकुमारः, डॉ.बलदेवानन्दसागरः, आचार्यपंकजः,
सम्पादिका-मञ्जूशर्मा, उपसम्पादकः- डॉ. सन्नीकुमार, संदीप कुमार उपाध्याय, शुभम् आर्य, प्रबन्धसम्पादकौ- देवप्रकाशशर्मा, नेहाशर्मा च,

स्वत्वाधिकारिण्या, मुद्रिकया, प्रकाशिकया सम्पादिकया च मञ्जूशर्ममहोदयया राहुल-ऑफसेट-प्रिंटर्स, 521/8 कृष्णागली सं. 14, मौजपुरनगरम्, देहली-53तः मुद्रापयित्वा ए-2/32, वजीराबादमार्गः भजनपुरा, देहली-53 इत्यतः प्रकाशितम्।
दूरभाष : 09311086751 ई-मेल: sanskritsamvad@gmail.com, RNI No. : DELSAN/2011/38660 DL(E)-21/5379/2014-16 राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानस्य अनुदानेन प्रकाश्यमानं पत्रमिदम्।